

Dr. Ayşe KÖME AKPULAT
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

İŞ MAHKEMELERİNDE YARGILAMANIN ÖZELLİKLERİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞ MAHKEMELERİ TEŞKİLATI VE İŞ MAHKEMELERİNİN ÖZELLİKLERİ

I. İŞ MAHKEMELERİ TEŞKİLATI	5
A. Genel Olarak Mahkemeler Teşkilatı ve İş Mahkemelerinin Teşkilat İçindeki Yeri	5
1. Mahkemeler Teşkilatı	5
2. İlk Derece Mahkemeleri ve Özel (İhtisas) Mahkemeler.....	7
3. Bölge Adliye (İstinaf) Mahkemeleri.....	9
a. Kuruluşu.....	9
b. İstinaf Yoluna Başvuru.....	10
4. Yargıtay	18
a. Kuruluşu	18

b. Temyiz Yoluna Başvuru	19
B. İş Mahkemelerinin Kuruluşu ve Niteliği.....	25
1. Yasal Dayanak: İş Mahkemeleri Kanunu	25
a. 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu.....	25
b. Tasarı Çalışmaları	28
c. 7036 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu	31
d. İş Mahkemeleri Kanunu Hükümlerinin Niteliği.....	36
(1) Emredici Nitelik	36
(2) Hüküm Bulunmayan Hâllerde HMK. Hükümlerinin Uygulanması.....	37
(3) Maddi Hukuka İlişkin Kanunlarda Yer Alan Usûl Hükümleriyle Birlikte Uygulanması	39
2. İş Mahkemelerinin Kuruluşu	40
3. İş Mahkemelerinin Kuruluş Amacı ve Önemi	43
4. İş Mahkemelerinin Yapısı.....	47
C. İş Mahkemelerinin Örgütlenmesi	51
1. İş Mahkemeleri Bulunmayan Yerler Bakımından	51
a. Tek Asliye Hukuk Mahkemesi Bulunan Yerlerde	52
b. Birden Çok Asliye Hukuk Mahkemesi Bulunan Yerlerde	54
2. İş Mahkemeleri Bulunan Yerler Bakımından	56
II. YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE İŞ YARGILAMASI.....	58
A. Genel Olarak.....	58
B. İş Mahkemeleri ve İş Yargılamasına İlişkin Bazı Ülke Örnekleri	60
1. Birleşik Krallık	60
2. Almanya	66
3. Fransa	72

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ MAHKEMELERİNİN GÖREV VE YETKİSİ

I. İŞ MAHKEMELERİNİN GÖREVİ.....	75
----------------------------------	----

A. Görev Kuralları.....	75
1. Görev Kavramı	75
2. HMK'nda Görevli Mahkemelere İlişkin Kurallar	77
3. Görev Kurallarının Niteliği	79
4. Görevsizlik Kararı ve Sonuçları	82
5. Göreve İlişkin Özel Durumlar	85
a. İhtiyari Dava Arkadaşlığında.....	85
b. Karşı Davada.....	86
c. Davaların Yığılmasında	88
B. İş Mahkemeleri Kanunu'na Göre Görev Kuralları	89
1. Genel Olarak İş Uyuşmazlıkları ve Görevin Unsurları.....	89
2. İşçi, Gazeteci, Gemiadamı İle İşveren veya İşveren Vekili Arasında İş İlişkisinden veya Kanundan Doğan Uyuşmazlıklar	93
a. Genel Değerlendirme	93
b. Uyuşmazlığın Tarafları	96
(1) Genel Olarak.....	96
(2) Uyuşmazlığın İşçi, Gazeteci, Gemiadamı Tarafı	99
i. İşçi Tarafı	99
ii. Gemiadamı Tarafı	107
iii. Gazeteci Tarafı	113
(3) Uyuşmazlığın İşveren ve İşveren Vekili Tarafı.....	115
c. Uyuşmazlığın Konusu	123
(1) Hukuk Uyuşmazlığı Olması	123
(2) İş İlişkisi Nedeniyle Sözleşmeden veya Kanundan Doğması.....	124
i. İş İlişkisinden Kaynaklanması	124
ii. Uyuşmazlığın Sözleşmeden veya Kanundan Doğması.....	127
iii. Rekabet Yasağının İhlalinde Görevli Mahkeme Sorunu	135

3. Sosyal Güvenlik Kurumu ile Türkiye İş Kurumu'nun Taraf Olduğu İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Mevzuatından Doğan Uyuşmazlıklar	140
a. Uyuşmazlığın Tarafları	140
b. Uyuşmazlığın Konusu	142
(1) Genel Olarak.....	142
(2) İstisnalar	142
(3) 5510 sayılı Kanundan Doğan Uyuşmazlıklar	145
(4) Mevzuattan Doğan Diğer Uyuşmazlıklar	149
4. Diğer Kanunlarda İş Mahkemesinin Görev Alanına Bırakılan Uyuşmazlıklar	150
5. İş ve Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan İdari Para Cezalarına İtirazlardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme.....	156
II. İş MAHKEMELERİNİN YETKİSİ	160
A. HMK'na Göre Genel Olarak Yetki Kuralları	160
1. Yetki Kavramı ve Çeşitli Ayrılımlar	160
a. Yetki Kavramı.....	160
b. Kesin Yetki ve Kesin Olmayan Yetki Kuralları.....	161
c. Genel ve Özel Yetki Kuralları	162
2. Yetkisizlik Kararı ve Sonuçları	162
B. İş M.K.'na Göre Yetki Kuralları.....	165
1. Davalının Yerleşim Yeri Mahkemesi.....	166
2. İşin Yapıldığı Yer Mahkemesi.....	169
3. İşlemin Yapıldığı Yer Mahkemesi	177
4. İş Kazasından Doğan Tazminat Davalarında Yetkili Mahkeme.....	181
5. İş Mahkemelerinin Yetkisine İlişkin Diğer Kanunlarda Yer Alan Hükümler	183
a. SSGSSK. Bakımından İş Mahkemesinin Yetkisi.....	184
b. SenTİSK. ve Kamu STSK. Bakımından İş Mahkemesinin Yetkisi.....	189

c. İş K., Basın İş K. ve Deniz İş K. Bakımından İş Mahkemesinin Yetkisi	194
6. İş Mahkemelerinin Yetkisinin Niteliği ve Yetki Sözleşmeleri	197
7. Yetki İtirazının İleri Sürülmesi	201
C. İş Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi	202
1. Genel Olarak Yabancılık Unsuru ve Yabancı Hukukun Uygulanması	202
2. Türk İş Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi	205

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İŞ YARGILAMASINA HÂKİM OLAN
GENEL İLKELER

I. GENEL DÜZENLEMELER	209
A. Genel Olarak	209
B. HMK.'nda Yer Alan Düzenlemeler	210
II. YARGILAMAYA HAKİM OLAN GENEL İLKELERİN İŞ YARGILAMASINA YANSIMASI	211
A. Adil Yargılanma Hakkı	211
1. Mahkemeye Erişme Hakkı	211
2. Kanun Yoluna Başvurunun Sınırlandırılması Bakımından Mahkemeye Erişme Hakkı	213
3. Hukuki Belirlilik (Güvenlik) İlkesi	215
4. Diğer Unsurlar	218
B. Tasarruf İlkesi	219
1. Genel Olarak	219
a. Tasarruf İlkesi Karşısında İş Yargılamasında Davadan Feragat	220
b. Tasarruf İlkesi Karşısında İş Hukukunda Tahkim Şartı	225
2. İstisnası: Re'sen Hareket İlkesi	231

C. Taraflarca Getirilme İlkesi	232
1. Genel Olarak.....	232
2. İstisnaları: Dürüst Davranma Yükümlülüğü, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi ve Re'sen Araştırma İlkesi	233
a. Dürüst Davranma Yükümlülüğü	233
b. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi	235
c. Re'sen Araştırma İlkesi	238
(1) Genel olarak.....	238
(2) İş Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesinin Uygulanması.....	239
i. Sosyal Güvenlik Hukuku Davalarında Re'sen Araştırma İlkesi	242
ii. Bireysel İş Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesine Örnekler.....	244
iii. Toplu İş Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesine Örnekler.....	250
D. Taleple Bağlılık İlkesi	252
1. Genel Olarak	252
2. İş Hukukunda Taleple Bağlılık İlkesinin Uygulanması.....	252
a. Ücret Alacaklarında Taleple Bağlılık	254
b. Faiz İsteminde Taleple Bağlılık.....	255
(1) Genel Olarak.....	255
(2) Islah Sonrası Faiz Alacaklarında Taleple Bağlılık....	256
c. İşe İade Davalarında Taleple Bağlılık	259
d. Sendikal Tazminat Davalarında Taleple Bağlılık	261
E. Hukuki Dinlenilme Hakkı	264
1. Genel Olarak.....	264
2. Mecburi Dava Arkadaşlığında Hukuki Dinlenilme Hakkı	268
F. Aleniyet İlkesi.....	274
G. Usûl Ekonomisi İlkesi	277
H. Yargılamanın Sevk ve İdaresi İlkesi	280
I. Hukukun Uygulanması İlkesi	281

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İŞ YARGILAMASINA HÂKİM OLAN
ÖZEL İLKELER

I. GENEL OLARAK İŞ YARGILAMASINA HÂKİM OLAN ÖZEL İLKELER.....	285
A. İş Yargılamasında Özel İlkelerin Amacı	285
B. 7036 sayılı Kanun ve 5521 Sayılı Kanun'da Özel İlkelerin Görünümü.....	286
II. BASİTLİK İLKESİ.....	289
A. Genel Olarak.....	289
B. İş Mahkemelerinde Yargılama Usûlü: Basit Yargılama Usûlü... 290	
1. Hukuki Düzenleme.....	290
2. Davanın Açılması ve Davaya Cevap.....	293
a. Genel Olarak Basit Yargılama Usûlünde Davanın Açılması ve Davaya Cevap	293
b. Davanın Açılmasına İlişkin Özel Durumlar	300
(1) Sosyal Güvenlik Hukukundan Doğan Davalarda Dava Açmadan Önce Sosyal Güvenlik Kurumu'na Başvuru Şartı.....	300
(2) Hizmet Tespit Davasının Kuruma İhbarı ve Ferî Müdahale	307
3. Ön inceleme ve Tahkikat.....	313
4. Hüküm	317
a. Genel Olarak.....	317
b. İşe İade Davasında Verilen Kararlar.....	319
III. ÇABUKLUK İLKESİ.....	322
A. Genel Olarak	322
B. Arabuluculuğa İlişkin Düzenlemeler	323
C. Adli Tatilde Çalışma Esası	323
D. Maddi Hukuk Hükümlerinde Yer Alan Düzenlemeler	324
1. Genel Olarak	324

2. İş Mahkemelerinde Yargılama Süresine İlişkin Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları.....	329
IV. UCUZLUK İLKESİ.....	333
V. İŞÇİ LEHİNE YORUM.....	335

BEŞİNCİ BÖLÜM

İŞ YARGILAMASINDA DAVA ŞARTI OLARAK ARABULUCULUK

I. HUKUK UYUŞMAZLIKLARINDA ARABULUCULUK.....	341
A. Genel Olarak.....	341
B. Yabancı Hukuk Sistemlerinde Arabuluculuk	342
C. Türkiye’de Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk.....	348
II. İŞ UYUŞMAZLIKLARINDA DAVA ŞARTI OLARAK ARABULUCULUĞUN UYGULANMASI.....	355
A. Dava Şartı Niteliğindeki Arabuluculuğun Kapsamı.....	355
1. Dava Şartı Niteliğindeki Arabuluculuğun Kapsamında Olan Uyuşmazlıklar	355
2. Dava Şartı Niteliğindeki Arabuluculuğun Kapsamı Dışında Tutulan Uyuşmazlıklar	359
B. Arabuluculuğun Dava Şartı Niteliği	364
1. Genel Olarak	364
2. Dava Şartı Niteliği Karşısında Bazı Usûli Sorunlar	367
C. Başvuru, Arabulucunun Seçimi ve Arabuluculuk Süresi	371
1. Başvuru.....	371
a. Yetkili Arabuluculuk Bürosu	371
b. Yetki İtirazı ve Değerlendirilmesi.....	372
2. Arabulucunun Seçimi ve Tarafların İlk Toplantıya Davet Edilmesi	374
3. Arabuluculuk Görüşmeleri ve Arabuluculuk Faaliyetinin Süresi.....	376

D. Tarafların Temsili	379
1. Genel Olarak Arabuluculuk Görüşmelerinde Tarafların Temsili.....	379
2. Sendikaların Takip Yetkisi Kapsamında Tarafların Temsili.....	380
3. Asıl İşveren ile Alt İşverenin Görüşmelere Birlikte Katılması	384
E. Arabuluculuk Faaliyetinin Sona Ermesi ve Arabuluculuk Tutanağı.....	388
1. Sona Erme Sebepleri	388
2. Arabuluculuk Anlaşma Tutanağının İcra Edilebilmesine İlişkin Bazı Sorunlar	390
a. Anlaşma Tutanağının İlam Niteliğinde Belge Özelliği.	390
b. İcra Edilebilirlik Şerhinin Verilmesi.....	394
(1) İcra Edilebilirlik Şerhinin Sulh Hukuk Hâkimi Tarafından Verilmesi	394
(2) Tutanağın Taraflar ve Avukatları İle Birlikte İmzalanması.....	399
F. Arabuluculuk Ücreti	400
G. Yargılama Giderlerinden Sorumluluk	403
H. Devam Eden Davalar Bakımından Uygulama	408
III. DAVA ŞARTI OLARAK ARABULUCULUĞA İLİŞKİN DÜZENLEMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ	410
A. Arabuluculuğun Gönüllülük Esasına Dayanması Açısından	410
B. İş Hukukunun İşçiyi Koruyucu Hükümleri Açısından	416
C. Yargı Denetiminden Uzaklaşma Açısından	419
SONUÇ	423
KAYNAKÇA.....	429